

La Merla *xiula*.

El Pardal *xerra*.

El Lloro *parla* o *enraona*.

El Colom *rucua*, *rucueja*, *parrupeja*.

L'aucell petit *piula*.

El Rossinyol *refila*, *xerica* o *xivica*.

Els Pinsans, Passarells i altres aucells cantadors *redoblen*.

De tots aquests verbs, inventats pera significar, no sé si diga pintar, el cant de diferents aucells, no n'hi ha un d'inventat per cap savi ornitolec: tots són obra, i obra admirable, de nostre poble. El poble ha fet encara més: ha escoltat la veu dels aucells i ha volgut traduir les seves notes en paraules, en dites i fins en adagis, donant-los sos mateixos sentiments i fent-los parlar son mateix llenguatge.

NOTES ESPARCES

LA GALLINA

REFERENT al cant de la Gallina, contem d'un compatrici nostre que anà a França sense saber un borrall de francès. En la posada aont anà a parar, al veure que s posava a taula, li demanaren què volia. Ell volia una truitada; però, no sabent com se deia semblant cosa, se posà a catasquejar tant bé i ab tant primor com la gallina quan ha post, mentres que ab els dits procurava imitar la forma de l'ou. No cal dir que ls francesos l'entengueren de bo i millor, com si hagués cantat la Gallina en persona, i a corre-cuita li fou servida la truitada millor que sapigueren fer.

D'un instrument que hi ha fet d'una polla pera aclamar les perdius ne diuen a la Guilleria *escotxinador*.

EL VERDUM

Els pagesos diuen: «Renegues com un Verdum». Quan canta fa *rum-rum*. El seu cant regular es bonic.

EL PIGOT

El Pigot, quan vol ploure, baixa als sots i diu: «Sí, sí, sí, sí, sí». Forada ls roures com una triba, i pera tenir aqueixa forta va a l'herba pigotera, i allí esmola l béc. Quan, a força de foradar, son béc s'amussa, el torna a fregar ab l'herba.

A Collsacabra, quan senten el seu cant, que sembla un assainet, diuen: «El cavall den Masallera assaína».

LA TÓRTORA

Té un cant trist i gemegós: «Ruuuc». Quan està viuda no s torna a unir.

EL BUTXÍ

El Butxí es el més valent dels aucells, enca-

ra que petit. Se defensa de l'aliga i de l'esperver, se posa a l'esquena d'aquest, i li dóna cops de béc fins que sen va.

LA FALSIA

Si cau a terra no s pot alçar, per tenir les cames gairebé xafades al ventre. S'arrocega fins que troba una pedreta pera posar-se, i al deixar-se caure aixeca de nou el vol. Viu de cucs, mosquits i mosques. Va davant de la tempestat, com les aligues.

EL REIANTÍ

A la Guilleria l'anomenen *reietó* o *fredeluc*. Baixa de les montanyes quan ha de nevar, i els pagesos, al veure-l, diuen: «He vist al Reiantí. Tindrem neu o fred».

Volta les cases de pagès, i devegades entra fins al menjador mogut per la fam.

L'ALIGA

Van davant de la tempesta, fugint-ne, i els pagesos les prenen devegades per bruixes. «Quines dues bruixes anaven davant», deien

un dia. Quan veuen les aligues fugint de la tronada diuen: «Quina tempestat farà!».

Porta sobre ses espatlles els petits. Quan està en dubte de si sos fills són llegitims, o si són d'aus que hagin posat en son niu, els fa mirar el sol, i si parpellegen es signe de que no són propis; si miren el sol de fit a fit i no ls fa vergonya, són seus.

L'ULL-DE-BOU

Ne diuen el *rossinyol solitari*, perquè cap aucell s'aparta de la vista de l'home sinó ell, pera que si hi ha algun solitari o desertor no estiga sense la companyia i el cant dels aucells.

EL ROSSINYOL

Té sis o set cants diferents: Abeura l ruc; xiula com quan s'abeura; toca l floviol; toca la guitarra.

EL DUC

Es gros com els xais que s'emporta devegadas. S'està pels forats de les lleixes dels singles.

No surt sinó de nit i espanta la gent. Si s'agafa un conill ab una trampa, sovint s'emporta l conill ab la trampa a son niu.

L'ENGANYA-PASTORS

Li diuen aixís perquè ls fa joguines com si fos un novell, els volta d'ací i d'allà i no l poden agafar mai. Quan se segueix an algú i estan pera agafar-lo i s'escapa, diuen: «Fa com l'enganya-pastors».

Va pels sorrers d'un xaragall o vora riu, o, millor, fa un *esgarrapas*, i allí posa ls ous coberts de sorra, i, com es a l'estiu, el sol els fa naixer. Més per això vigila, i, si fa fred o temps plujós, ell baixa i els cova.

EL PINSÀ I LA GRIVA

Fan societat pera defensar-se dels enemics. Fan el niu en el mateix arbre i en la mateixa branca. Quan la Griva va a buscar cucs fa centinella l Pinsà, i si ve l'Esparver l'avisava i la Griva ve a defensar les dues families. I, al revers, quan el Pinsà es fòra vetlla la Griva. El Pinsà, tot sol, es covard i flac. «Es poruc com un Pinsà», diu la gent. L'Esparver sen menja molts.

LA XAVECA

«Quan va morir fulano, — diuen els pagesos, — la Xaveca cantava dalt de la perxera.»

LA CADERNERA

Canta gairebé com el Canari.

EL BERNAT PESCAIRE

Se fica dintre l Ter o d'altres rius, i el peix acut com si tingués una atracció o olor, i ell sel menja.

Els pescadors, si n poden haver algun, en fan un esquer de carn picada o bullida ab oli pera agafar-lo i no ls falta més peix.

Quan sos pares són vells, diu que sels carrega a coll a l'anar-sen a una altra terra.

EL LLAGARDAIX

El Llagardaix, quan batalla ab la Serp, puix diu que s'odien de mort, si aquesta l pica i l'emmetzina (puix algunes tenen verí), va al penical, s'hi frega i se desinfecta les punyides.

El Llagardaix procura per això tenir ses lluites al peu del penical.

Quan l'home dorm, si la Serp l'enrotlla, li fica la cua a l'orella i el desvetlla.

LA GUILLA

Quan els gats se criden per la primavera i miolen fort ab marramaus, la Guilla miola com un gat pera fer-los sortir, i sels menja.

També lladra pera fer alçar els conills i llebres cap a un collet aont els espera una altra Guilla. Després se parteixen la presa.

EL BOU I LA MULA

En el portal de Betlem el Bou acostava la palla al llitet del bon Jesuset i la Mula se la menjava. Per això l Bou es bo de menjar i la Mula no, i pera més castic no té fills.

LA LLODRIGA

Es grossa com un gat dels grossos. De la pell en fan manigots pera les senyores. Té una mossegada tant forta que ls goços a qui mossega no n curen. El bisbe Corcuera sen

feia dur una cada any de la Gleva Major i en donava mitja unça a un home de Vilanova de Sau que li deien en Janet.

Es del color de la xacolata.

Desde dintre l'aigua sen va al seu forat, i per això ningú sab aon dorm.

Els paradors de coves, bertrols i tremes, si al matí ls troben espatllats, diuen que hi ha anat la Llodriga.

Se n'agafa alguna ab el butiró.

EL TAPARÀ

De bon matí canta com si toqués la corneta. Fa niu en les pigoteres obertes pel pigot en un roure, i les tapa ab fanc a sa mida, pera que ls altres aucells no hi puguen entrar.

TRADICIONS

UNS mariners venien de Roma cap a ponent portant reliquies de Sant Pere i Sant Pau. Un temporal tirà la nau a les montanyes d'Armenroda, i allí, per temps, se fundà l gran monastir de Roda.

Carlemany, pujant-hi, s'aturà a orar en la capella de Santa Elena, posà l'espasa sobre l'altar, i a l'acabar sa oració la tornà a pendre; més tenia la fulla d'acer cambiada en fulla de foc.

*

Un comte d'Empuries rebé, al casar-se, un anell de sa esposa, que, quan ella no fos fidel, se fondria. Estant en llunyes terres, vegé d'un plegat que la pedra s fonia, restant-ne no més una gota d'aigua, que caigué en terra. Vestit de pastor, anà a sorprendre a sa esposa, tirant-la

ab son galant a l'estany d'Empuries, aon se sent el bruel.

*

Una vegada Déu Nostre Senyor cridà a l'home i als animals, oferint-los un dò si li sabien demanar. L'home demanà manya i força. El llop, que ho sentí, digué:

— Que tonto es l'home de no demanar més que força i manya.

El lleó respongué:

— No ha demanat més que força i manya; més a mi m treurà del bosc i a tu de la montanya.

*

A Barcelona, un dia de Sant Antoni abat, a l'hora en que ls traginers van a beneir cada un la seva bestia davant l'iglesia del sant, ocupada avui pels Pares Escolapis, un ase, no sé com, se desféu el ronsal, i, deixant la companyia dels altres rucs, féu la rucada d'entrar-sen portal endins de l'Universitat, que allavors era al carrer del Carme. Els estudiants que hi havia a dins se n'adonaren i aixecaren un crit i rebombori que espantà al pobre animal i el féu recular esfereït cap a la porta. Un pare caputxí que s'esqueia passar per allí ho vegé i exclamà, tot movent el cap:

— *Inpropia venit et sui cum non receperunt.*

AFORISTICA

Abans d'ensenyar aprèn.

Abans de judicà algú
judica-t a tu.

Abans era Déu l'amor:
ara n'es l'or.

Ab armes, d'ones i focs
no hi vulguis jocs.

Ab el bo seras bo:
ab el mal seras pitjor.

A bon servei
paga de rei.

Ab qui no t pot ajudar
no t vulguis comunicar.